

M d lina GHÎTESCU | **Teatrul portabil în spațiul european**
 (Universitatea de Vest
 din Timi oara)

Abstract: (Portable Theatre in the European Context). Portable Theatre in the European Context aims to highlight a form of independent theatre, created by a group of young actors who want to create theatrical projects with social implications. These projects, with and for young people, should enjoy everybody, performers and the public, as they are performed in unconventional spaces, pointing out that the cultural manifestation of theatrical type may take place anywhere and anytime. Thus the act of creation reaches also the underprivileged masses with the aim to form cultural aesthetic taste through theatrical means. Also, by birth of the Portable Theatre we deal with an increasing diversity of new, non-traditional theatrical forms of expression in Romania, with potential expansion towards Europe.

Keywords: portability, independent theatre, intervention, social, diversity.

Rezumat: "Teatrul Portabil în context european" își propune să scoată în evidență o formă teatrală independentă, de ni , creat de un grup de tineri actori care i-au propus s creeze proiecte teatrale cu implicație social cu i pentru tineri, proiecte de care s se bucare împreun cu publicul, desf șurate în spații neconvenționale, arătând că manifestarea cultural de tip teatral se poate desf șura oriunde și oricând, coborând actul creației și către masele defavorizate pentru a forma gustul cultural estetic, teatral. De asemenea, prin na terea Teatrului Portabil avem de-a face cu creșterea diversității în plan teatral, în România, cu potențial de extindere către Europa, prin alte forme teatrale decât cele de tip festival.

Cuvinte-cheie: portabilitate, teatru independent, intervenție, social, diversitate.

Într-un spațiu teatral bine definit ca cel european, spațiul teatral din România are o influență minimă, dar important în context. De i se dezvolt foarte lent, având o ax nu tot timpul longitudinal ascendent , ci mai degrab cu oscilații mari între ascendent și descendent, cu desen frânt, este totu i de remarcat c se dezvolt , având în vedere schimb rile majore la care a fost supus de-a lungul timpului precum i a barierelor întâmpinate de o limb nevorbit internațional. Aflat destul de mult timp sub influența instituționalizării teatrale, ceea ce i-a conferit stabilitate i durabilitate, sufer în prezent de lipsa diversității formelor de expresie, care de-abia începând cu anul 2003 au început s se contureze prin apariția formelor de teatru independente, mișcarea Dramacum, Teatrul Act, Teatrul Luni de la Green Hours, Centrul Național al Dansului în Bucure ții ColectivA, Fabrica de Pensule la Cluj, Teatrul de Curte i Garaj Au leu, Scârț, Loc Lejer de la Timișoara. Dar oricât de multe locații de acest gen am enumera, diversitatea manifestării teatrale este totu i insuficient .

În acest context, apariția unei forme teatrale de tip independent precum Teatrul Portabil nu poate fi decât de bun augur pentru manifest rile de ni , a a cum pot fi considerate manifest rile teatrale independente.

Ca i concept, „teatrul portabil” ilustreaz o necesitate tot mai evident în spa iul cultural românesc, spa iu care se dovede te, pe zi ce trece, tot mai indiferent la calitatea actelor sale i la *feedback*-ul lor.

Omul contemporan nu își manifestă doar indiferența față de un act cultural, cât și cel mai adesea – își dovedește lipsa de opțiune artistică printr-un comportament tot mai abulic. Obișnuit să recepteze realitatea și calitatea prin intermediul ecranelor, reacția sa instinctuală este aceea de a ocoli comunicarea directă, personală, reală, autentică – Dialogul- participarea și implicarea unui act artistic de tip teatral. Or teatru, artă ce exprimă comuniunea nemediată, începe să piardă teren în fața filmului, a televiziunii și a internet-ului. În acest context, Teatrul Portabil este o formă de teatru, sperăm că în viitor nu singura, care își propune să meargă la și printre spectatori și care caută să re-formeze gustul și dorința pentru participarea directă la un act teatral autentic.

Compania particulară intitulată *Teatrul Portabil* a fost înființată în anul 2004 de către regizorul Mihai Lungeanu, care a propus și promovat acest concept ca o variantă distinctă, utilă și necesară de abordare a fenomenului teatrului independent, validată prin rezultate performanționale, cât și internațional prin premiere, participări la festivaluri și colaborări. Dorind să continue, să dezvolte și să diversifice experiențele asumate, *Asociația Culturală Teatrul Portabil* s-a născut zece ani mai târziu, ca răspuns profesional și uman dat de patru actori tineri, independenți, inițiativei regizorului Mihai Lungeanu, în contextul unei dorințe firești de a se opune opintelilor sistemului și de a-și manifesta influența artistică într-un domeniu din ce în ce mai concurențial, dar din ce în ce mai puțin competitiv, din ce în ce mai lipsit de anse reale, din ce în ce mai neglijat atât de cei responsabili, cât și de cei care ar trebui să devină beneficiari.

Ideea de *Portabil* înseamnă adaptabil, deplasabil, acomodabil, „ușor de purtat”, atât în sensul fiabilității spectacolelor, prin capacitatea lor de adaptare la orice spațiu cu potențial teatral, cât și în sensul de spectacole concepute anume pentru a fi oricând *prêt-à-porter*, „gata de purtat”. Spre deosebire de un spectacol *haute-couture*, șic, care se adresează unui public înalt, bun cunoscător și frecvent consumator de teatru, un spectacol *portabil* este orientat cu precizie spre consumatorul neutru, obișnuit, auditoriu care își dorește doar un mijloc de divertisment, spre un non-consumator, atrăgându-l mai ales prin calitatea ofertei de tip „valoare mare într-un pachet mic”, parafrazând un binecunoscut slogan de marketing. Și tot în termenii de marketing putem spune că publicul – înțeles al Teatrului Portabil este reprezentat tocmai de spectatori care nu au acces permanent la actul de cultură, care nu au fost educați spre cultivarea lui, *pre-* și *post-*adolescenți sau cu un gust estetic deviat de numeroasele oferte de produse de slabă calitate artistică.

Numele continuă semnificația creativă a titulaturii propuse de Mihai Lungeanu, iar logo-ul este rezultatul creației spontane a graficianului, colaborator al Teatrului Portabil, Răzvan Julea.

În cadrul Teatrului Portabil activează nouă actori, colegi de facultate, cu *background-*uri actricești extrem de diferite, ceea ce a dus la constituirea unei echipe foarte complexe. Pe lângă munca „actorului cu sine însuși”, fiecare dintre „fondatori” și-a asumat și câte un rol administrativ în cadrul echipei, luând naștere un director artistic, un director administrativ, un director de programe și un director de logistică, „funcții” care implică responsabilitatea luării deciziilor privind atât organizarea reprezentațiilor, a turneelelor și a deplasărilor, cât și negocierile locațiilor, propunerile de proiecte, pe lângă responsabilitatea executării lor, acoperind tot ceea ce iese de munca de PR, întocmire de proiecte, aplicare pentru fonduri. Membrii, actori-fondatori, își asumă și partea de grafică, când aceasta nu depășește cunoștințele unui actor devenit grafician.

Ideea de „teatru portabil” se reg se te nu doar în produsul finit, ci i în modul de lucru. Platforma de construc ie la un proiect de teatru portabil este în întregime...portabil , un mod elegant de a transforma adversit ile în stil i tehnic de lucru. Ne-beneficiind de spa iul necesar desf ur rii unor activit i cotidiene, g sirea unui loc care s g zduiasc repeti iile, atelierelor sau cursurile reprezint tot timpul o provocare. Când apare în plan o nou premier , membrii stabilesc o colaborare cu un “spa iu”, c ruia îi solicit i g zduirea unui num r minim de repeti ii. Cum, în general, formele de teatru independent se manifest mai ales în localuri de consum, riscul de a nu putea repeta deloc în spa iul respectiv apare frecvent i atunci întreg procesul de construc ie a spectacolului se sprijin doar pe ingeniozitate, spontaneitate i maleabilitate. Construc ia spectacolelor seam n de cele mai multe ori cu un “spa iu” care îmbin caracteristicile cortului nomad cu structura modern , rotativ , sprijinit pe rulmenți.

Ceea ce propune Teatrul Portabil inedit este *conceptul* care îi une te, ca un cod al onoarei i care a devenit mai mult decât un dat profesional, ajungând s fie un mod de via . Unicitatea Teatrului Portabil se reg se te în echipa sa, cei patru membri fondatori i regizorul Mihai Lungeanu, formând cinci puncte cardinale, între aceste puncte cardinale i energetice existând un raport de egalitate, de echilibru perfect al for elor, impenetrabil, care face ca nucleul s fie mobil i adaptabil. În jurul acestui nucleu s-au adunat al i tineri arti ti dramatici, *freelance*-ri care i-au dorit s împ rt easc experien ele echipei fondatoare precum i mul i spectatori, care urm resc constant activitatea echipei teatrale i care au devenit sus in tori ai fenomenului. *Feedback* –ul lor sus ine modul de a comunica al echipei teatrului.

Începând cu anul 2016, Teatrul Portabil î i propune s ini ieze proiecte de colaborare cu diaspora româneasc i s trans-porteze Teatrul Portabil peste grani ele geografice ale României.

Alexander Hausvater spunea, într-un interviu recent, despre dec derea teatrului românesc, care nu este reformat, despre lipsa de personalitate i specific, atât a teatrelor, cât i a sezoanelor teatrale i î i punea mari speran e în teatrul independent, care, dup p rerea sa, nu este suficient încurajat i sus inut.

De asemeni, Mihai M nu iu vorbea despre „frustr ri convertite în tendin e”. Se remarc juste ea opiniilor ca o analiz a tendin elor teatrului actual. Astfel, putem constata c sistemul e dereglat înc din perioada de colire a tân rului viitor om de teatru. Sunt prea mul i absolven i pentru ceea ce poate oferi piața muncii din domeniul artistic și prea puțini profesori. Sunt prea mulți absolvenți și prea puține ore de curs. Se fac prea puține ateliere, *wokshop*-uri internaționale sau schimburi de experiență. Sunt prea mulți absolvenți care hrănesc ecranele mediatice prin telenovele, sitcomuri, reclame, clipuri, în condiții contractuale umiltoare și pe sume derizorii (dat fiind c s-a instituit, deja, practica de a prefera actorii amatori în locul celor profesioniști, pentru că sunt plătiți mai puțin). Sunt prea mulți absolvenți care practică teatrul independent nu din spirit de avangard , de cercetare sau de libertate, ci din simpla necesitate. Dacă la toate acestea se adaug i indiferența publicului, sau gustul alterat al acestuia, ajungem la r spunsuri care pot descuraja un viitor absolvent. Acești “prea mulți” absolvenți, atât de evident lipsi i de mijloace i de orizont, sunt cei care ar trebui, pe parcursul dezvolt rii lor, s schimbe macazurile (etalioanele, valorile, criteriile) și să dea naștere tendințelor novatoare. Acești absolvenți sunt cei care ar trebui, cu tenacitate, să descopere și să pună în evidență noi drumuri, dar se trezesc în mijlocul unei p duri defri ate, de unde lemnul a fost deja exportat ilegal. În acest climat arid, scopul Teatrului Portabil este acela de a planta semințe.

Importanța Teatrului Portabil în context european o d manifestarea original , în contextul teatral românesc actual, care a pierdut impulsul manifest rilor de avangard care

pe reau s reformeze teatrul și să creeze noi trenduri după Revoluție... cât și ca o expresie distinct a artei teatrale universale, dorin a de a explora ineditul condi iilor reale, prin cât mai multe colabor ri cu spectatorii care tr iesc în diaspor i prin particip ri frecvente la festivaluri de teatru independent, precum i prin specificitatea mijloacelor abordate fiind prin urmare util, i necesar în context european, unde, prin certa calitate a rezultatelor, ar putea contribui, într-o mai mare m sur , la identitatea teatral româneasc în fața Europei, prin spectacole care s poarte o amprent profund româneasc (gândire, sim ire, tr ire, atitudine, credin) dublate (jucate) în limbi de circulație europeană.

Textul clasic r mâne una dintre preocup rile de baz ale Teatrului Portabil. Primul spectacol care s-a n scut din munca echipei teatrului a fost o adaptare modern a textului *Slug la doi st pâni*, de Carlo Goldoni, (într-o variant realizat de doi actori români stabili i în Italia), intitulat dup adaptare, *omer la doi patroni*. Apoi, au urmat texte de Dumitru Solomon i Teodor Mazilu. Citând una dintre actrițele membre-fondatoare ale Teatrului Portabil, Raluca Grum zescu, afl m c pentru echipa teatrului:

„E important s introducem în repertoriul teatrului cât mai multe texte bune, de factur clasic , pe care s le oferim publicului, în mont ri moderne, dar lipsite de vulgaritate sau de «originalitate» impus cu price pre . Ne propunem s lucr m i pe textele autorilor universalii, ca Shakespeare sau Cehov, atât pentru bucuria i împlinirea noastr , ca actori, cât i pentru bucuria i mul umirea publicului. Asta nu înseamn c neglijm textele moderne, care propun atitudini de frond sau solu ii de avangard . Din fericire, avem deja câteva texte de acest gen, foarte interesante, în vizorul proiectelor viitoare”¹.

Spectacolul prin care Asociația Culturală Teatrul Portabil a lansat conceptul de „teatru portabil” se nume te chiar *Textul, înainte de toate*, una din piesele dramaturgului Doru Moțoc. Întotdeauna, în procesul de lucru, se porne te de la text, printr-o analiz cât mai atent a acestuia i prin c utarea i descoperirea sensurilor, valorilor și nuanțelor fiec rui cuvânt.

“F r s sune prea pompos, ne propunem s ajungem la *esența* cuvântului i la o rostire clar , care s desc tu eze energiile ascunse, creatoare, pornind cu *La început a fost Cuvântul...*”².

Primele repetiții sunt sub formă de lecturi atent orchestrate, actorii având o experiență bogat de spectacole-lectur , gen teatral care se dezvolt din ce în ce mai mult ca o form de spectacol în sine, având propria specificitate.

“Ne place s lucr m a a, pentru c ne-am s turat de excesele de „m ” i „b ” pe scen i de incontrobabilele referiri impudice, cât i pentru c publicului trebuie s i se prezinte i un alt mod de a vorbi (de a comunica, de a se exprima) diferit de cel telegrafic, prescurtat, digitalizat, instituit în vorbirea curent , vulgarizat i neologizat peste m sur . Avem o relație specială cu dramaturgia lui Matei Vișniec, care deși este socotit atât dramaturg român cât i francez, a dep it de mult grani ele culturale i s-a instalat, cu autoritatea valorii, în peisajul teatral universal. Ne preocup i ne inspir ineditul abord rilor pe care le propune creatorilor de spectacol, ceea ce ne provoac la un impact creator prin textele sale”³.

Teatrul Portabil funcționează, din punct de vedere administrativ, ca un ONG, fiind dependent, așadar, de susținere financiară: de sponsorizări, de finanțări, de accesul la fondurile culturale. Problemele întâmpinate sunt acelea i ca în întreg teatru independent i ar putea fi

¹ Raluca Grum zescu, www.facebook.com/teatrulportabil

² *Idem*.

³ Sebastian Vâlcea, www.facebook.com/teatrulportabil

ameliorate, dac nu rezolvate, printr-o mai mare atenție acordat fenomenului de c tre cei responsabili, prin atitudinea deschis a autorit ților cu privire la spațiile neconvenționale, l sate în paragin care ar putea fi oferite ca spații de joc și de repetiții, prin organizarea de cât mai multe confrunt ri na ionale i festivaluri dedicate tuturor formelor de teatru independent, de nișă, experimental, social, prin deschiderea oferită de instituțiile abilitate la accesarea fondurilor europene pentru cultur , prin finanțarea oferită de instituțiile culturale a mai multor programe profesionale dedicate tinerilor creatori de teatru, colariza i dar neutiliza i.

Actorii Teatrului Portabil urmeaz s inițieze o colaborare în Germania, să joace o serie de spectacole pentru comunitatea de români aflat în diaspora. Pe plan local vor derula un proiect de teatru pentru comunit țile lipsite de acces la cultură (sate, mici localit ți, comune), propunându- i s cerceteze, s descopere i s scoat în prim-plan problemele cu care se confrunt aceste comunit ți și a le reda într-un mod, teatral, artistic.

Teatrul Portabil este implicat în programul „D -ți pasiunea mai departe”, al turi de cei de la ONG-ul “Ajungem Mari”, proiect câ tig tor al premiului “Cel mai bun program educațional” în cadrul “Galei Naționale a Voluntariatului”. În cadrul acestui program, Teatrul Portabil a susținut ateliere de lucru pentru copiii din centrul de plasament Casa Noastr din Bucure ti.

De asemenea, în România î i propun realizarea unor spectacole de teatru cu impact social pentru copii, inițierea unor ateliere și *workshop*-uri pe care î i doresc s le înainteze ca proiect în desf șurare Direcțiilor Pentru Protecția Copilului în centrele de plasament din zonele defavorizate ca intervenție socială prin cultură. Prin teatrul social, experiența de lucru cu copiii proveniți din medii defavorizate i-a inspirat s produc spectacole cu i pentru copii, de aceea pentru viitor î i propun un spectacol pe tema copiilor care cresc singuri datorit p rinților plecați la muncă în străinătate, un text cu impact social puternic atât în plan social românesc, cât și poate, internațional.

Teatrul Portabil a participat, ca i invitat, în cadrul urm toarelor festivaluri de profil: Student Fest - Timi oara 2014 i 2015, Ariel InterFest - Râmnicu-Vâlcea 2014, Filmul de Piatra - Piatra-Neam 2014, Festivalul Interna ional „Grigore Vasiliu Birlic” – F Iticeni 2014.

Jurnalul de c l torie al Teatrului Portabil cuprinde deja 3 turnee, în localit ile: Timi oara, Lugoj, Caransebe , F get, Re i a, Cluj-Napoca, Piatra-Neam , F Iticeni, Suceava, Ia i.

Membru onorific : Mihai Lungeanu.

Membri fondatori : Claudia-Laurenția Drăgan, Raluca Grumăzescu, Cristian Dionise, Sebastian Vâlcea.

Membrii simpatizanți permanenți: Rareș Zimbran, Oana Burcescu, Ioana Picoș, Lavinia Alexandru, Laura Manea (actori), R zvan Jelea (grafician).

Bibliografie:

www.facebook.com/teatrulportabil
www.iqool.ro/teatrul-portabil-teatru-impredictibil-neconventional-dar-nu-comercial/
www.dragosnsavu.ro/textul-arta-simplitatea-inainte-de-toate/
www.radoromaniacultural.ro/o_comedie_intr_o_parte_textul_inainte_de_toate_la_teatrul_portabil-29356
www.agerpres.ro/cultura/2014/06/01/interviu-regizorul-alexander-hausvater-teatrul-este-un-laborator-al-conduitei-umane-11-09-47
www.9am.ro/stiri-revista-presei/2005-06-28/vad-frustrari-convertite-in-tendinte.html